

Βία κατά των παιδιών με αναπηρία: νομοθεσία, πολιτικές και προγράμματα στην ΕΕ

Σύνοψη

Το άρθρο 24 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοχυρώνει το γενικό δικαίωμα προστασίας όλων των παιδιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), το οποίο περιλαμβάνει το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους, να διατηρούν σχέσεις με τους γονείς τους και να λαμβάνεται υπόψη το υπέρτατο συμφέρον τους σε κάθε πράξη που τα αφορά. Το άρθρο 3 εγγυάται το δικαίωμα σεβασμού της σωματικής και διανοητικής ακεραιότητας κάθε προσώπου στην ΕΕ, ενώ το άρθρο 26 αναγνωρίζει το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να επωφελούνται από μέτρα που τους εξασφαλίζουν την ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.

Τα παιδιά με αναπηρία αντιμετωπίζουν σημαντικά προ-σκόμματα στην απόλαυση των θεμελιωδών δικαιω-μάτων τους. Βρίσκονται συχνά αποκλεισμένα από την κοινωνία και, ενίοτε, ζούνε σε ιδρύματα ή άλλες δομές

μακριά από την οικογένειά τους. Τα παιδιά με αναπη-ρία στερούνται πρόσβασης σε στοιχειώδεις υπηρεσίες, όπως η υγειονομική περίθαλψη ή η εκπαίδευση, ενώ υφίστανται στιγματισμό και διακριτική μεταχείριση, καθώς και σεξουαλική, σωματική και ψυχολογική βία.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της Ευρωπαϊκής Ένωσης διεξήγαγε έρευνα με θέμα τη βία κατά των παιδιών με αναπηρία, εστιάζοντας στην έκταση, τις μορφές, τις αιτίες και το πλαίσιο στα οποία εκδηλώνεται το φαινόμενο της βίας. Στην παρούσα σύνοψη παρουσιάζονται τα κυριότερα ευρήματα της έρευνας του FRA, τα οποία δημοσιεύονται σε πλήρη μορφή στην έκθεση με τίτλο «Violence against children with disabilities: legislation, policies and programmes in the EU» (Βία κατά των παιδιών με αναπηρία: νομοθε-σία, πολιτικές και προγράμματα στην ΕΕ) (βλ. Περαι-τέρω πληροφορίες).

Συλλογή και κάλυψη των στοιχείων

Ο FRA διεξήγαγε δευτερογενή έρευνα στο σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ, στο πλαίσιο της οποίας εξέτασε τις νομικές διατάξεις και τις πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία, καθώς και τα εθνικά μέτρα πρόληψης και προστασίας από τη βία.

Πέραν αυτού, ελήφθησαν ατομικές συνεντεύξεις με βάση ημιδομημένα ερωτηματολόγια από στελέχη των αρμόδιων εθνικών οργάνων για την εφαρμογή της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (ΣΔΑΑ). Οι συνεντεύξεις έγιναν σε 13 κράτη μέλη της ΕΕ: Αυστρία, Βουλγαρία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Κροατία,

Λιθουανία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Σουηδία και Τσεχική Δημοκρατία.

Οι συμμετέχοντες ήταν, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι δημόσιων αρχών, επαγγελματίες υγείας, εκπαιδευτικοί και πάροχοι υπηρεσιών σε παιδιά με αναπηρία, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, περιλαμβανομένων οργανώσεων που εκπροσωπούν άτομα με αναπηρία, οργανώσεις γονέων, οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων, ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα των δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και διάφοροι φορείς προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως εθνικά ιδρύματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και Συνήγοροι του Πολίτη.

Βία κατά των παιδιών με αναπηρία: ζήτημα θεμελιωδών δικαιωμάτων

Στο διεθνές και το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο, όπως και στο πλαίσιο πολιτικής, αναγνωρίζεται ότι το ζήτημα της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή εκ μέρους των αρμόδιων για τη χάραξη πολιτικής και των επαγγελματιών. Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού (ΣΔΠ) και η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (ΣΔΑΑ) αποτελούν ουσιαστικά εργαλεία για την προστασία των παιδιών με αναπηρία από τη βία. Η πρώτη αφορά ειδικά τα παιδιά, ενώ η δεύτερη κάθε άτομο που ζει με κάποια αναπηρία. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν κυρώσει την ΣΔΠ, ενώ τον Σεπτέμβριο του 2015 είχαν κυρώσει τη ΣΔΑΑ 25 κράτη μέλη της ΕΕ. Το 2010 προσχώρησε στη ΣΔΑΑ και η ΕΕ. Κατόπιν τούτου, η σύμβαση αποτελεί πλέον αναπόσπαστο τμήμα της έννομης τάξης της ΕΕ και, συνεπώς, το σύνολο του δικαίου και της πρακτικής της πρέπει να συνάδει με τις απαιτήσεις αυτής.

Τα όργανα αμφότερων αυτών των συμβάσεων των Ηνωμένων Εθνών έχουν αναφερθεί εκτενώς στο θέμα της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία σε πολλά γενικά σχόλια και καταληκτικές παρατηρήσεις επί των εκθέσεων των συμβαλλόμενων κρατών. Τα κράτη μέλη έχουν επίσης αναγνωρίσει τις ανάγκες προστασίας των παιδιών με αναπηρία με ποικίλους τρόπους, π.χ. με την ποινικοποίηση της βίας ή την εκπόνηση εθνικών πολιτικών για την αντιμετώπισή της. Στις πρόσφατες καταληκτικές παρατηρήσεις της προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, η επιτροπή της ΣΔΑΑ συνιστά στην ΕΕ να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την ενσωμάτωση της αναπηρίας στο σύνολο της νομοθεσίας, των πολιτικών και των στρατηγικών για την καταπολέμηση της βίας, της κακοποίησης και της εκμετάλλευσης.

Η βία κατά των παιδιών με αναπηρία είναι δύσκολο να τεκμηριωθεί, δεδομένου ότι τα παιδιά με αναπηρία δεν καταγράφονται εν πολλοίς στις επίσημες στατιστικές. Υπάρχουν ελάχιστες αξιόπιστες εκτιμήσεις για τον αριθμό των παιδιών με αναπηρία, λόγω των παρωχημένων και πολυάριθμων ορισμών της αναπηρίας, της ανυπαρξίας αξιόπιστων μεθόδων συλλογής δεδομένων για την αναπηρία, ιδίως των παιδιών, καθώς και λόγω διαφορετικών προσεγγίσεων στη συλλογή δεδομένων σχετικά με την έκταση της αναπηρίας από χώρα σε χώρα. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Έκθεση για την Αναπηρία που δημοσιεύτηκε το 2011 και παραπέμπει στη μελέτη του 2004 για την παγκόσμια επιβάρυνση από νόσους, η μέση παγκόσμια έκταση της μέτριας και βαριάς αναπηρίας σε παιδιά ηλικίας 0-14 ετών εκτιμάται σε 5,1%. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε περίπου 93 εκατομμύρια παιδιά παγκοσμίως. Δεν υπάρχει ενιαία πηγή πληροφοριών σχετικά με τα παιδιά με αναπηρία στην ΕΕ.

Αντιστοίχως, δεν υπάρχουν παρά ελάχιστα στοιχεία σχετικά με την έκταση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία, ωστόσο οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα ανέφεραν υψηλά επίπεδα διάχυσης της κακοποίησης. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της UNICEF, τα παιδιά με αναπηρία έχουν τρεις έως τέσσερις φορές περισσότερες πιθανότητες να υποστούν σωματική και σεξουαλική βία ή παραμέληση απ' ό,τι τα παιδιά χωρίς αναπηρία.

«Τα παιδιά με αναπηρία μοιάζει να είναι πολύ ευάλωτα, πολύ πιο ευάλωτα από τα άλλα παιδιά». (Εκπρόσωπος ΜΚΟ για τα δικαιώματα του παιδιού, Κάτω Χώρες)

«Αναμφίβολα συμβαίνει. Είναι [...] πολύ σοβαρό. Και προφανώς τα περιστατικά που φθάνουν σε μας είναι ελάχιστα σε σύγκριση με τον πραγματικό αριθμό [...]. Το πρόβλημα είναι πολύ μεγαλύτερο απ' ό,τι πιστεύουμε». (Κλινικός ψυχολόγος, Τσεχική Δημοκρατία)

Τα παιδιά με αναπηρία μπορεί να πέσουν θύματα βίας σε διάφορα πλαίσια, μη εξαιρουμένων του σχολείου, του σπιτιού ή του ιδρύματος. Σε σύγκριση με τους ενήλικες, τα παιδιά είναι ευάλωτα λόγω του αναπτυξιακού τους σταδίου, της περιορισμένης δικαιοπρακτικής τους ικανότητας και της εξάρτησής τους από τους γονείς ή άλλους φροντιστές. Ακόμη πιο ευάλωτα είναι τα παιδιά με αναπηρία. Τα παιδιά με αναπηρία υφίστανται βία σε υψηλότερο ποσοστό, και μάλιστα υφίστανται μορφές βίας που συναρτώνται άμεσα με την αναπηρία τους και διαφέρουν από τη βία που υφίστανται τα παιδιά χωρίς αναπηρία. Μπορεί να είναι βία που πηγάζει από προκατάληψη για την αναπηρία, καθήλωση με ιμάντες, σεξουαλική κακοποίηση στη διάρκεια της καθημερινής υγιεινής, βία στη διάρκεια της θεραπείας ή και φαρμακευτική καταστολή. Η έρευνα δείχνει ότι τα παιδιά με αναπηρία είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην ψυχολογική, σεξουαλική και σωματική κακοποίηση, που μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες για τη ζωή τους.

«Τα παιδιά με αναπηρία είναι από τα πιο στιγματισμένα και περιθωριοποιημένα παιδιά και θα μπορούσε να πει κανείς ότι κινδυνεύουν από τη βία πολύ περισσότερο, κυρίως γιατί η κοινωνία τα αγνοεί και επικρατεί μια αρνητική παραδοσιακή νοοτροπία». (Εκπρόσωπος δημόσιας αρχής, Βουλγαρία)

Η κοινωνική απομόνωση και ο στιγματισμός, όπως και η ιδιαίτερη κατάσταση των παιδιών με αναπηρία και η μεγαλύτερη εξάρτησή τους από τη φροντίδα των άλλων —στο σπίτι, στα κέντρα φροντίδας και στα ιδρύματα— αυξάνει τον κίνδυνο να υποστούν βία, για μια σειρά λόγους. Η αναπηρία συχνά κάνει το παιδί να μοιάζει «εύκολος στόχος», επειδή μπορεί να μην είναι σε θέση να προστατεύσει τον εαυτό του, να αντιμετωπίζει προσκόμματα στο να καταγγείλει τη βία ή να μην λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι καταγγελίες του. Το φύλο, η εθνοτική προέλευση, η μετανάστευση και η κοινωνικοοικονομική κατάσταση μπορεί να αυξάνουν περαιτέρω τον κίνδυνο. Η επίδραση των παραγόντων που αυξάνουν τον κίνδυνο βίας πολλαπλασιάζεται όταν οι υπηρεσίες προστασίας

ανηλίκων δεν ανταποκρίνονται επαρκώς στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών με αναπηρία, είτε λόγω δυσχέρειας πρόσβασης είτε λόγω έλλειψης εκπαιδευμένων επαγγελματιών.

«Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις [...], αν είσαι μαύρο αγόρι από οικογένεια χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων και έχεις διαγνωσθεί με “ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες”, έχεις 168 φορές περισσότερες πιθανότητες να βρεθείς αποκλεισμένος από το σχολικό περιβάλλον σε σύγκριση με ένα κορίτσι από μια πιο εύπορη οικογένεια χωρίς “ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες”». (Εκπρόσωπος εθνικού φορέα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, Ηνωμένο Βασίλειο)

Τα παιδιά με αναπηρία συχνά αποκλείονται από υπηρεσίες ή πρωτοβουλίες προστασίας ανηλίκων που απευθύνονται σε ανήλικα θύματα χωρίς αναπηρία. Αυτό αυξάνει τις πιθανότητες τα παιδιά με αναπηρία να αγνοούνται και να μη λαμβάνουν υποστήριξη ούτε από τις γενικές υπηρεσίες προστασίας ανηλίκων ούτε από τις ειδικές υπηρεσίες για άτομα με αναπηρία. Εξάλλου, η παροχή υπηρεσιών σε παιδιά με αναπηρία συχνά εναπόκειται σε διάφορες οργανώσεις ή αρχές που δεν συντονίζουν επαρκώς τις προσπάθειές τους.

«Συμβαίνει, για παράδειγμα, να λειτουργούν εκ παραλλήλου τρεις φορείς χωρίς δικτύωση μεταξύ τους, υπό την έννοια της ανταλλαγής πληροφοριών, χωρίς συζήτηση για τα περιστατικά προς αποφυγή επικαλύψεων και χωρίς συντονισμό ορισμένων ενεργειών. Θα ήταν πολύ πιο αποτελεσματικοί αν υπήρχε διασύνδεση και δικτύωση, αν υπήρχε ανταλλαγή πληροφοριών». (Εκπρόσωπος εθνικού φορέα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, Κροατία)

Τα συστήματα προστασίας των παιδιών, οι μηχανισμοί καταγγελιών και οι υπηρεσίες υποστήριξης θυμάτων συνήθως δεν λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των παιδιών με αναπηρία, δημιουργώντας περαιτέρω προσπαθούν να καταγγείλουν κακοποίηση ή θέλουν να ασκήσουν ένδικα μέσα. Το έγγραφο προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα «Συντονισμός και συνεργασία για ολοκληρωμένα συστήματα προστασίας των παιδιών» δίνει έμφαση στην ανάγκη τα εθνικά συστήματα προστασίας των παιδιών να είναι προσβάσιμα στα ευάλωτα παιδιά, περιλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρία.

Κύρια ευρήματα και επιστημονικά τεκμηριωμένες συστάσεις

Βάσει της έρευνάς του, ο FRA θεωρεί ότι οι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής και οι αρμόδιοι φορείς πρέπει να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους για την καταπολέμηση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία και την ουσιαστική προστασία τους από την κακοποίηση και τον αποκλεισμό σε ολόκληρη την ΕΕ στα πεδία δράσης που αναφέρονται παρακάτω.

Δημιουργία συστημάτων προστασίας των παιδιών με λιγότερους αποκλεισμούς

Τα μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία είναι πολύ πιο αποτελεσματικά όταν είναι ολιστικά και εγκάρσια. Η έρευνα του FRA καταδεικνύει ότι οι προσπάθειες θα πρέπει να εμπλέκουν και να απευθύνονται σε όλους εκείνους που διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στη ζωή του παιδιού – από την οικογένεια, την κοινότητα, τους επαγγελματίες και τα ιδρύματα έως το ευρύ κοινό.

Σε συνδυασμό με την αναπηρία, άλλοι παράγοντες, όπως το φύλο του παιδιού, η κοινωνικοοικονομική ή εθνοτική προέλευση και η μετανάστευση, αυξάνουν τον κίνδυνο βίας. Είναι σημαντικό, επομένως, να αναγνωριστούν τα πολλαπλά επίπεδα κινδύνου, να ληφθούν μέτρα πρόληψης και να αναπτυχθούν

υπηρεσίες και μέτρα για την παροχή πολυδιάστατης υποστήριξης. Πολλοί συμμετέχοντες τόνισαν ότι τα συστήματα έγκαιρης παρέμβασης συχνά είναι ανεπαρκή για τα παιδιά με αναπηρία, καθώς δεν εντοπίζουν εγκαίρως ούτε ανταποκρίνονται σε καταστάσεις κινδύνου.

Οι υπηρεσίες προστασίας ανηλίκων διαδραματίζουν καίριο ρόλο όσον αφορά την επαρκή κάλυψη των πολλαπλών αναγκών των παιδιών με αναπηρία. Ωστόσο, ορισμένες φορές αδυνατούν να καλύψουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών με αναπηρία και συχνά δεν είναι προσβάσιμες, τόσο από άποψη φυσικής προσβασιμότητας όσο και από άποψη έλλειψης προσωπικού με τις απαιτούμενες δεξιότητες ή κατάρτιση.

Οι γενικές υπηρεσίες και τα μέτρα που απευθύνονται σε παιδιά ή ενήλικες με αναπηρία συνήθως παραβλέπουν τις ειδικές ανάγκες υποστήριξης αυτών των παιδιών και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν όσον αφορά την πρόσβαση στις υπηρεσίες, τα οποία μπορεί να καταλήξουν ακόμη και στον αποκλεισμό τους.

Τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά τις πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία. Ορισμένα εντάσσουν την προστασία των παιδιών με αναπηρία στις πολιτικές για την προστασία του παιδιού, ενώ άλλα αντιμετωπίζουν το εν λόγω θέμα στο πλαίσιο των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Άλλα

έχουν εκπονήσει ειδικές πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά κάθε παιδιού, είτε στο σχολικό είτε στο οικογενειακό περιβάλλον. Παρότι όλες αυτές οι γενικές πολιτικές αναγνωρίζουν ότι τα παιδιά με αναπηρία διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο βίας, συχνά δεν θεσπίζουν απτά μέτρα. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων δήλωσε ότι οι πολιτικές πρέπει να έχουν έναν ολιστικό στόχο, να καλύπτουν όλα τα παιδιά –συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρία– και να αποφεύγονται ξεχωριστά έγγραφα για τις διάφορες ομάδες παιδιών (για μια εις βάθος ανάλυση, βλ. παραγράφους 2.2, 3.1, 3.3 και 4.6 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να υιοθετήσουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία. Οι γενικές πολιτικές για τα παιδιά ή τους ενήλικες με αναπηρία πρέπει να αναγνωρίσουν ότι τα παιδιά με αναπηρία διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο βίας και να θεσπίσουν συγκεκριμένα, ειδικά μέτρα και προσβάσιμες υποστηρικτικές υπηρεσίες. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση θα συμβάλει στην ένταξη της προστασίας των παιδιών με αναπηρία στο πλαίσιο του γενικού εθνικού συστήματος προστασίας του παιδιού και θα διασφαλίσει ότι το σύνολο των μέτρων και των υποστηρικτικών υπηρεσιών για τα ανήλικα θύματα βίας θα χαρακτηρίζονται από ευαισθησία για την ηλικία, το φύλο και την αναπηρία.

Οι υπηρεσίες προστασίας ανηλίκων πρέπει να παρέχουν σφαιρική υποστήριξη στα παιδιά με αναπηρία και στις οικογένειές τους. Επίσης, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη άλλα χαρακτηριστικά τα οποία ενδέχεται να καθιστούν τα παιδιά πιο ευάλωτα στη βία, όπως το φύλο, η εθνική προέλευση και η κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Στα προγράμματα πρόληψης θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης, μέτρα ευαισθητοποίησης, εκπαίδευση των γονέων ώστε να επιτελούν υπεύθυνα τον ρόλο τους, στήριξη στην οικογένεια, καθώς και προγράμματα προσωρινής φροντίδας για την ανακούφιση των φροντιστών.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι δημόσιες αρχές θα παρακολουθούν την κατάσταση των παιδιών με αναπηρία, ιδίως όσον αφορά τη βία. Εφόσον κρίνεται απαραίτητο, η παρακολούθηση μπορεί να γίνεται και με τη συμμετοχή ανεξάρτητων μηχανισμών που θεσπίζονται σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 2 της ΣΔΑΑ, καθώς και εθνικών ιδρυμάτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ενίσχυση του νομικού πλαισίου και των πολιτικών για την προστασία των παιδιών με αναπηρία

Οι συμμετέχοντες εντόπισαν κάποιες προκλήσεις για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών και την ουσιαστική δίωξη όσων διαπράττουν εγκληματικές ενέργειες εις βάρος τους. Στις προκλήσεις συγκαταλέγονται η δυσκολία να θεωρηθούν τα παιδιά με αναπηρία αξιόπιστοι μάρτυρες ενώπιον του δικαστηρίου, η έλλειψη εκπαιδευμένων επαγγελματιών, η έλλειψη προσβάσιμων μηχανισμών καταγγελίας κατάλληλων για την ηλικία των παιδιών και τα χαμηλά επίπεδα καταγγελιών.

Σύμφωνα με την έρευνα του FRA, στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ η αναπηρία και η ηλικία θεωρούνται επιβαρυντικοί παράγοντες για τα βίαια εγκλήματα. Σε επίπεδο ΕΕ, πολλές οδηγίες προστατεύουν τα παιδιά με αναπηρία από τη βία. Η οδηγία 2011/93/ΕΕ σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και η οδηγία 2012/29/ΕΕ για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας (οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων) αποσκοπούν στην εναρμόνιση σε κάποιο βαθμό των διατάξεων του ποινικού δικαίου, περιλαμβανομένων όσων αφορούν την υποστήριξη των ανήλικων θυμάτων, την καταγγελία των αξιόποινων πράξεων και τη δίωξη των δραστών.

Μόνον 13 κράτη μέλη της ΕΕ κάνουν ρητή μνεία στην προκατάληψη λόγω αναπηρίας στον ποινικό τους κώδικα. Εξ αυτών, ελάχιστα διαχωρίζουν το μίσος ως κίνητρο από το βασικό αδίκημα, προβλέποντας αυστηρότερες ποινές για να τονίσουν τη βαρύτητα των αδικημάτων που υποκινούνται από προκατάληψη. Τα περισσότερα ορίζουν το κίνητρο της προκατάληψης ως επιβαρυντικό παράγοντα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εγκρίνει έγγραφα πολιτικής τόσο για τα δικαιώματα του παιδιού όσο και για την αναπηρία –το θεματολόγιο της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού και την ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020, αντίστοιχα. Αμφότερα αναφέρονται στα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρία. Επιπλέον, η Επιτροπή έχει συγκροτήσει δύο ομάδες που απαρτίζονται από εκπροσώπους των κρατών μελών –η πρώτη από ειδικούς σε θέματα δικαιωμάτων του παιδιού και η δεύτερη από ειδικούς σε θέματα δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία– για να διευκολύνει τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών και ορθών πρακτικών. Ως συμβαλλόμενο μέρος στην ΣΔΑΑ, η ΕΕ δεσμεύεται από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση στο μέτρο των αρμοδιοτήτων της. Στις καταληκτικές παρατηρήσεις της επί της αρχικής έκθεσης της ΕΕ, η επιτροπή της ΣΔΑΑ συνιστούσε συγκεκριμένα τη συμπεριληψη

και την ενσωμάτωση των δικαιωμάτων των αγοριών και των κοριτσιών με αναπηρία στο σύνολο των στρατηγικών για την αναπηρία.

Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπάρχουν δύο διαφορετικές διακομματικές ομάδες —η μία ασχολείται με ζητήματα που αφορούν τα παιδιά και η άλλη με ζητήματα πολιτικής για την αναπηρία. Οι εν λόγω δομές θα μπορούσαν να επιστήσουν την προσοχή στα παιδιά με αναπηρία, ιδίως όσον αφορά την προστασία τους από τη βία, στις συζητήσεις και τις δράσεις (βλ. κεφάλαια 1 και 2 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων, καθώς και οι δικαστικοί και μη δικαστικοί μηχανισμοί προσφυγής, θα είναι πλήρως προσβάσιμοι στα παιδιά με αναπηρία που πέφτουν θύματα βίας και στις οικογένειές τους. Πρέπει επίσης να προαγάγουν την καταγγελία και την καταγραφή των κρουσμάτων βίας με ενεργές πολιτικές προσέγγισης των θυμάτων. Οι μηχανισμοί προσφυγής πρέπει να προσφέρουν ένα περιβάλλον κατάλληλα διαμορφωμένο για την ηλικία και την αναπηρία του παιδιού, καθώς και υποστήριξη από επαγγελματίες.

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι η έρευνα και η παρακολούθηση των καταγγελλόμενων κρουσμάτων βίας κατά παιδιών με αναπηρία θα γίνεται από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, μη εξαιρουμένης και της ατομικής αξιολόγησης που απαιτείται βάσει της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων.

Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διασφαλίσουν ότι η ηλικία και η αναπηρία θα θεωρούνται επιβαρυντικοί παράγοντες σε σχέση με αδικήματα σεξουαλικής βίας, όπως προβλέπεται από την οδηγία για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας. Πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να συμπεριλάβουν την αναπηρία σε ισότιμη βάση με άλλες μορφές προκατάληψης ως κίνητρο των δραστών και να θεσπίσουν αυστηρότερες ποινές για τα αδικήματα που υποκινούνται από προκατάληψη, όπως προτείνεται στο αφιέρωμα του FRA με τίτλο Equal protection for all victims of hate crime – The case of people with disabilities [Ιση προστασία για όλα τα θύματα εγκλημάτων μίσους — Η περίπτωση των ατόμων με αναπηρία].

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να συμπεριλάβει στις μελλοντικές αναθεωρήσεις του θεματολογίου της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού και στις λοιπές πολιτικές για τα δικαιώματα του παιδιού μια ολοκληρωμένη στρατηγική βασισμένη

στα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρία. Η ενδιάμεση επανεξέταση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την αναπηρία 2010-2020 πρέπει να περιλαμβάνει ρητά μέτρα για την προστασία, την προαγωγή και την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών με αναπηρία, με ιδιαίτερη αναφορά στην πρόληψη της βίας.

Διασφάλιση του συντονισμού και ορισμός εστιακού σημείου για τα παιδιά με αναπηρία

Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει ένα ολιστικό πλαίσιο εντός του οποίου θα λειτουργούν όλοι οι φορείς που ασχολούνται με την προστασία του παιδιού, ώστε να προλαμβάνεται η βία κατά των παιδιών με αναπηρία. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται και οργανώσεις ατόμων με αναπηρία και οργανώσεις που εκπροσωπούν παιδιά με αναπηρία και τις οικογένειές τους. Επισημάναν ότι η συνεργασία θα πρέπει να ξεκινά από το στάδιο της ανάπτυξης στρατηγικών και σχεδίων δράσης και να αντικατοπτρίζεται στη συνέχεια στην υλοποίηση των πολιτικών και στην παροχή υπηρεσιών.

Υπηρεσίες για παιδιά με αναπηρία αναπτύσσουν συχνά πολλοί και διάφοροι φορείς. Προκειμένου να αποφεύγονται επικαλύψεις ή κενά, είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει τακτική και συντονισμένη συνεργασία. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες παρατηρούν ότι η έλλειψη συνεργασίας συχνά παρεμποδίζει την ουσιαστική παροχή υπηρεσιών, ότι οι επίσημοι μηχανισμοί συντονισμού είτε είναι ανύπαρκτοι είτε δεν λειτουργούν στην πράξη και ότι η συνεργασία είναι κυρίως άτυπη και επιτυγχάνεται εκτός των καθιερωμένων διαύλων. Ακόμη και όταν υπάρχουν επίσημοι μηχανισμοί συντονισμού, συχνά δεν ασχολούνται με τους ιδιαίτερους κινδύνους βίας που διατρέχουν τα παιδιά με αναπηρία ούτε με το γεγονός ότι είναι περισσότερο ευάλωτα απέναντι στη βία. Οι επαγγελματίες κατά κανόνα δεν διαθέτουν τις ικανότητες και τις γνώσεις για να αντιμετωπίσουν με επάρκεια πιθανές καταστάσεις κινδύνου ή περιστατικά κακοποίησης παιδιών με αναπηρία.

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες επισήμαναν την ανυπαρξία ενοποιημένων διαδικασιών στις διάφορες ομάδες επαγγελματιών —π.χ. αστυνομικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, υγειονομικό και εκπαιδευτικό προσωπικό— και τόνισαν ότι συχνά δεν υπάρχει καν συναντίληψη για τον τρόπο με τον οποίο αναγνωρίζεται και αντιμετωπίζεται η κακοποίηση παιδιών με αναπηρία (βλ. παραγράφους 2.2, 2.3, 4.4 και 4.5 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να ορίσουν εθνικό εστιακό σημείο για τα παιδιά με αναπηρία, όπως προτείνεται στο γενικό σχόλιο αριθ. 9 της επιτροπής της ΣΔΠ, ώστε να διασφαλίζεται ο κατάλληλος συντονισμός μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων (δημόσιων και ιδιωτικών) φορέων που παρέχουν υπηρεσίες και υποστήριξη στα παιδιά με αναπηρία. Το εστιακό σημείο πρέπει να συνεργάζεται στενά και να συντονίζει τις εργασίες του με τους υπάρχοντες εθνικούς μηχανισμούς για την εφαρμογή της ΣΔΑΑ, όπως ορίζεται στο άρθρο 33 της ΣΔΑΑ.

Προκειμένου να διευκολύνεται το έργο των εθνικών εστιακών σημείων, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να δημιουργήσουν σε τοπικό επίπεδο ένα δίκτυο των μηχανισμών συντονισμού που έχουν την ευθύνη της εποπτείας της εφαρμογής των εθνικών πολιτικών και μέτρων, ώστε να αντιμετωπίζονται με πιο συνεργατικό και ολοκληρωμένο τρόπο τα κρούσματα βίας και να διασφαλίζεται η επαρκής διεπαγγελματική εκτίμηση καταστάσεων κινδύνου. Στους εν λόγω μηχανισμούς συντονισμού θα μπορούσαν να συμμετέχουν επαγγελματίες του τομέα της υγείας, της πρόνοιας και της εκπαίδευσης, δικαστικές αρχές, κοινωνικοί λειτουργοί, επαγγελματίες που εργάζονται σε οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων, καθώς και εκπρόσωποι οργανώσεων ατόμων με αναπηρία και οργανώσεων παιδιών με αναπηρία και των οικογενειών τους. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η αποσπασματική αντιμετώπιση και βελτιώνεται ο συντονισμός των υπηρεσιών για παιδιά με αναπηρία.

Τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο τυποποίησης των διαδικασιών λειτουργίας των διάφορων αρμόδιων αρχών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία, μέσω, π.χ., στοχευμένων μνημονίων συναντίληψης με σαφή καθορισμό των ευθυνών, των διαδικασιών και των μηχανισμών παραπομπής. Ένας άλλος αποτελεσματικός τρόπος προώθησης της συνεργασίας θα μπορούσαν να είναι τα υποχρεωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα με τη συμμετοχή επαγγελματιών που εργάζονται σε διαφορετικούς τομείς.

Αντιμετώπιση των κοινωνικών στάσεων, προαγωγή της διαφορετικότητας και αντιμετώπιση της απομόνωσης

Η βία κατά των παιδιών με αναπηρία λαμβάνει ποικίλες μορφές και εκδηλώνεται σε διάφορα πλαίσια. Οι συμμετέχοντες εντόπισαν ποικίλα αίτια της βίας, από τις αρνητικές κοινωνικές στάσεις που πηγάζουν από προκαταλήψεις και έλλειψη γνώσης και κατανόησης της αναπηρίας έως τις επαγγελματικές και ατομικές στάσεις που απορρέουν από έλλειψη ανοχής στην ετερότητα.

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η απομόνωση αυξάνουν τον κίνδυνο βίας κατά των παιδιών με αναπηρία σε διάφορα πλαίσια. Επισήμαναν ότι η απομόνωση των παιδιών με αναπηρία σε ιδρύματα περιορίζει την επαφή τους με τον γενικό πληθυσμό, γεγονός που παρεμποδίζει την ευρύτερη ευαισθητοποίηση και την κατανόηση της αναπηρίας τους.

Οι συμμετέχοντες τόνισαν επίσης ότι τα παιδιά με αναπηρία τα οποία συγκεντρώνουν και άλλα χαρακτηριστικά που τα καθιστούν ευάλωτα —λόγω κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, εθνοτικής προέλευσης, μετανάστευσης ή φύλου— αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο βίας (βλ. παράγραφο 3.2 και κεφάλαιο 4 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ και η ΕΕ πρέπει να αναπτύξουν εκστρατείες ευαισθητοποίησης και προσβάσιμης πληροφόρησης προκειμένου να γίνει ευρύτερα γνωστή η ΣΔΑΑ, να προαχθεί η διαφορετικότητα, να καταπολεμηθούν οι προκαταλήψεις και να αντιμετωπιστεί ο κοινωνικός στιγματισμός και η απομόνωση των παιδιών με αναπηρία. Οι εκστρατείες αυτές πρέπει να απευθύνονται στο ευρύ κοινό, σε γονείς, παιδιά, καθώς και σε δημόσιους λειτουργούς και επαγγελματίες που εργάζονται με τα παιδιά αυτά. Θα μπορούσαν να οργανώνονται από διάφορα όργανα σε εθνικό επίπεδο, όπως αρμόδια υπουργεία, εθνικούς φορείς για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ΜΚΟ και οργανώσεις ατόμων με αναπηρία.

Προαγωγή της πρόληψης με επίκεντρο το παιδί και της συμμετοχής του παιδιού

Η έρευνα κατέδειξε ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν θεσπίσει αρκετά μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία, τα οποία απευθύνονται

σε διάφορες ομάδες, μη εξαιρουμένων των ίδιων των παιδιών. Ωστόσο, η συμμετοχή των παιδιών με αναπηρία στις δραστηριότητες των υπόλοιπων παιδιών δεν είναι πάντα διασφαλισμένη. Οι συμμετέχοντες σημείωσαν ότι, λόγω απομόνωσης, τα παιδιά με αναπηρία συχνά αποκλείονται από επίσημες και ανεπίσημες δραστηριότητες οι οποίες διδάσκουν στα παιδιά τρόπους να εντοπίζουν τους κινδύνους και να απαντούν στη βία.

Επισημαίνουν ως κύριο παράγοντα κινδύνου το γεγονός ότι πολλά παιδιά με αναπηρία δεν κατανοούν τι συνιστά κακοποίηση. Πολλά παιδιά με αναπηρία μπορεί να μη γνωρίζουν ότι η συγκεκριμένη συμπεριφορά είναι απαράδεκτη, ιδίως σε περίπτωση σεξουαλικής κακοποίησης.

Η προαγωγή της συμμετοχής των παιδιών και των ενηλίκων με αναπηρία αποτελεί έναν από τους κεντρικούς πυλώνες της ΣΔΠ και της ΣΔΑΑ. Οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι, παρά τις προσπάθειες των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία, των ΜΚΟ, των εθνικών φορέων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλων φορέων, τα παιδιά με αναπηρία εξακολουθούν να στερούνται ευκαιριών να εκφράσουν τη γνώμη τους. Εφόσον δεν δίνεται φωνή στα παιδιά με αναπηρία, εξακολουθούν να μη λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό της πολιτικής, οι δε ανάγκες τους εξακολουθούν να μην καλύπτονται λόγω των μη προσβάσιμων γενικών υπηρεσιών. Οι συμμετέχοντες αναδεικνύουν τη σημασία του μη αποκλεισμού των παιδιών με αναπηρία από δραστηριότητες που προάγουν γενικά τη συμμετοχή τους σε κάθε πτυχή της ζωής, ως ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα για την πρόληψη της βίας και την ενίσχυση των παιδιών με αναπηρία με εφόδια που θα τα βοηθούν να αναγνωρίζουν και να καταγγέλλουν κρούσματα βίας (βλ. παράγραφο 2.5 και κεφάλαια 3 και 4 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να καθιερώσουν, σε συνεργασία με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα που θα ενισχύουν την αυτοπεποίθηση και την αποφασιστικότητα των παιδιών με αναπηρία και θα τα βοηθούν να αναγνωρίζουν επικίνδυνες καταστάσεις και ανάρμοστες συμπεριφορές, καθώς και να αποφασίζουν πώς και πού να ζητήσουν συμβουλές ή να κάνουν καταγγελία. Τα εν λόγω προγράμματα πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφόρηση για τις σχέσεις και τη σεξουαλικότητα, ούτως ώστε τα παιδιά με αναπηρία να είναι σε θέση να διακρίνουν μεταξύ αρμόζουσας και ανάρμοστης σεξουαλικής συμπεριφοράς.

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά με αναπηρία θα έχουν πλήρη πρόσβαση στα εκπαιδευτικά προγράμματα για τη βία, τον

εκφοβισμό και γενικά θέματα δικαιωμάτων του παιδιού, ανεξαρτήτως αναπηρίας, με ευαισθησία απέναντι στο φύλο και άλλα χαρακτηριστικά, όπως η εθνοτική προέλευση και/ή η μετανάστευση.

Σύμφωνα με τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τη ΣΔΠ και τη ΣΔΑΑ, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι η φωνή των παιδιών με αναπηρία θα ακούγεται, είτε άμεσα είτε μέσω αντιπροσωπευτικών οργανώσεων ή οργανώσεων οικογενειών, για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των νόμων, των πολιτικών, των υπηρεσιών και των μέτρων για την αντιμετώπιση της βίας που υφίστανται. Προς τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο ενίσχυσης των υφιστάμενων μηχανισμών διαβούλευσης, συγκροτώντας, π.χ., συμβουλευτικούς φορείς στους οποίους θα συμμετέχουν παιδιά με αναπηρία και εκπρόσωποί τους.

Παροχή υπηρεσιών με επίκεντρο την οικογένεια

Βία κατά των παιδιών με αναπηρία εκδηλώνεται και στο οικογενειακό πλαίσιο. Οι συμμετέχοντες εντόπισαν ως κύριους εκλυτικούς παράγοντες την εξάντληση, την εξουθένωση, την οικονομική δυσπραγία και το αίσθημα «εγκατάλειψης» που νιώθουν τα μέλη της οικογένειας και οι φροντιστές των παιδιών με αναπηρία. Τόνισαν ότι δεν παρέχεται επαρκής υποστήριξη για την ελάφρυνση του οικονομικού, σωματικού και συναισθηματικού βάρους που φέρουν οι οικογένειες και οι φροντιστές των παιδιών με αναπηρία και επισήμαναν ότι είναι σημαντικό να υπάρχουν προγράμματα —π.χ. προσωρινής φροντίδας— για την ανακούφιση από το στρες. Πολλοί ανέφεραν ότι ιδίως στις αγροτικές περιοχές δεν υπάρχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες για παιδιά με αναπηρία και τις οικογένειές τους.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η έκθεση και η απόκριση στη βία μπορεί να συνδέεται με την προσωπική ή οικογενειακή κατάσταση του παιδιού, π.χ. με το αν κινδυνεύει από φτώχεια, αν είναι μετανάστης ή μέλος εθνοτικής μειονότητας ή αν μεγαλώνει σε μονογονεϊκή οικογένεια. Αναφέρουν συχνά την οικονομική επιβάρυνση της οικογένειας ως πιθανό αίτιο παραμέλησης και σημαντικό θέμα στο οποίο απαιτείται προνοιακή στήριξη. Διαπιστώνουν ότι οι οικογένειες που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας διαθέτουν λιγότερες γνώσεις, μικρότερη πρόσβαση στις υπηρεσίες και, συνεπώς, λιγότερες ευκαιρίες να λάβουν υποστήριξη.

Οι συμμετέχοντες σημείωσαν επίσης τα αισθήματα ντροπής και απογοήτευσης που συνδέονται κάποιες φορές με την αναπηρία ενός μέλους της οικογένειας,

ιδίως ενός παιδιού, και υπενθύμισαν ότι η αναπηρία μπορεί να θεωρείται ταμπού. Για τους λόγους αυτούς τα μέλη της οικογένειας μπορεί να μην είναι πρόθυμα να απευθυνθούν σε υποστηρικτικές υπηρεσίες για να αντιμετωπίσουν την εξάντληση ή την εξουθένωση (βλ. παραγράφους 3.2, 3.3, 4.3 και 4.6 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να εξασφαλίζουν στις υπηρεσίες προστασίας ανηλίκων την αναγκαία κατάρτιση και τους αναγκαίους πόρους για την πρόληψη της εγκατάλειψης και να συνδράμουν την οικογένεια ώστε το παιδί με αναπηρία να μένει με την οικογένειά του, εφόσον αυτό είναι προς το υπέρτερο συμφέρον του. Προς τον σκοπό αυτό, οι υπηρεσίες προστασίας ανηλίκων πρέπει να παρέχουν στοχευμένη πληροφόρηση, καθοδήγηση, συμβουλευτική, υποστήριξη μέσω ομοτίμων και εκπαίδευση στις οικογένειες, καθώς και άμεση και έμμεση οικονομική στήριξη που θα αντικατοπτρίζει τις ανάγκες των παιδιών με αναπηρία και των οικογενειών τους. Τα προγράμματα προσωρινής φροντίδας πρέπει να προσφέρονται σε γονείς ή άλλους φροντιστές σε προσιτές τιμές ώστε να αποτρέπεται η εξουθένωση ή η παραμέληση λόγω εξάντλησης.

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι υπηρεσίες προστασίας ανηλίκων θα αναγνωρίζουν και θα αντιμετωπίζουν τους κινδύνους που διατρέχουν τα παιδιά με αναπηρία σε πολλαπλά επίπεδα, π.χ. μέσω έγκαιρου εντοπισμού των κινδύνων και παροχής ολοκληρωμένων υποστηρικτικών υπηρεσιών με επίκεντρο την οικογένεια. Ιδιαίτερη προσοχή – μεταξύ άλλων και μέσα από δράσεις εκτός δομών οι οποίες υλοποιούνται από οργανώσεις που εκπροσωπούν παιδιά ή παιδιά και ενήλικες με αναπηρία – πρέπει να δίνεται σε οικογένειες μεταναστών και μονογονεϊκές οικογένειες, σε οικογένειες που κινδυνεύουν από τη φτώχεια ή κρίνονται ευάλωτες για άλλους λόγους, καθώς και σε οικογένειες που ζούνε σε αγροτικές περιοχές, διότι μπορεί να μη γνωρίζουν ότι προσφέρεται υποστήριξη.

Διασφάλιση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της ισότιμης συμμετοχής σε κάθε πτυχή της ζωής

Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι τα παιδιά με αναπηρία είναι πιο ευάλωτα στην κακοποίηση στο σχολείο, τόσο από τους συμμαθητές όσο και από τους δασκάλους τους. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζει την ανυπαρξία κατάλληλων μηχανισμών που θα διασφαλίζουν την

ένταξη στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα, την ανεπαρκή κατάρτιση των διδασκόντων και την απουσία αποτελεσματικών μηχανισμών πρόληψης. Οι συμμετέχοντες έκαναν λόγο για εκτεταμένο εκφοβισμό των παιδιών με αναπηρία, αλλά και για άλλες πιο δυσδιάκριτες μορφές βίας, όπως ο αποκλεισμός και η απομόνωση. Η έρευνα κατέδειξε ότι τα κράτη μέλη εφαρμόζουν διάφορα μέτρα για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού και ότι τα εν λόγω μέτρα θα μπορούσαν να λαμβάνουν σοβαρότερα υπόψη τα παιδιά με αναπηρία.

Το άρθρο 24 της ΣΔΑΑ απηχεί τη σαφή δέσμευση των συμβαλλόμενων κρατών να διασφαλίσουν ένα εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς αποκλεισμούς για τα παιδιά με αναπηρία και υποχρεώνει τα κράτη να τους παρέχουν την αναγκαία υποστήριξη ώστε να διευκολύνεται η πλήρης και ισότιμη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση. Πολλοί συμμετέχοντες, πάντως, επισήμαναν τις δυσκολίες επίτευξης μιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και υποστήριξαν ότι, για να υπάρχει ένα ασφαλές περιβάλλον για όλα τα παιδιά στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα, περιλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρία, απαιτείται κατάλληλη υποστήριξη που θα δίνει τη δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής και όχι απλώς ένταξης (βλ. παραγράφους 3.3, 4.2 και 4.4 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίσουν ότι το σχολείο θα προσφέρει ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον με «μηδενική ανοχή» σε οποιαδήποτε μορφή βίας και ότι θα υπάρχουν αποτελεσματικοί μηχανισμοί που θα αντιμετωπίζουν και την παραμικρή ένδειξη εχθρικότητας. Οι πολιτικές και οι διαδικασίες για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού πρέπει να περιλαμβάνουν ειδικά τα παιδιά με αναπηρία.

Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι όλοι οι διδάσκοντες, το υποστηρικτικό προσωπικό και οι λοιποί επαγγελματίες της εκπαίδευσης θα διαθέτουν τις αναγκαίες δεξιότητες και τα αναγκαία εργαλεία για να εντοπίζουν και να αντιδρούν σε κρούσματα βίας κατά παιδιών με αναπηρία στο σχολικό πλαίσιο. Οι εκπαιδευτικές αρχές θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να εντάξουν τα δικαιώματα των παιδιών, με ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά με αναπηρία, στα προγράμματα σπουδών των παιδαγωγικών σχολών. Πρέπει επίσης να αντιμετωπίσουν την ανυπαρξία, ή τις ελλείψεις, της δέουσας κατάρτισης στην αναγνώριση της βίας και την έγκαιρη παρέμβαση.

Οι εθνικοί μηχανισμοί για τα ανθρώπινα δικαιώματα, περιλαμβανομένων των φορέων ισότητας, των εθνικών ιδρυμάτων για τα

ανθρώπινα δικαιώματα και των Συνηγόρων του Παιδιού, πρέπει να διαθέτουν τις αρμοδιότητες και τους πόρους και να ενθαρρύνονται να παρακολουθούν την κατάσταση και να ευαισθητοποιούν το ευρύ κοινό όσον αφορά τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση, καθώς και να διερευνούν και να παρακολουθούν την έκβαση καταγγελιών για κρούσματα βίας, άρνηση πρόσβασης στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα και σχολικό εκφοβισμό παιδιών με αναπηρία.

Οι οργανώσεις που εκπροσωπούν παιδιά ή παιδιά και ενήλικες με αναπηρία πρέπει να ενθαρρύνονται να στηρίζουν τα παιδιά με αναπηρία και τις οικογένειές τους ώστε να διασφαλίζουν την ένταξή τους στην εκπαίδευση, καθώς και να οργανώνουν εκπαιδευτικές εκστρατείες οι οποίες θα υλοποιούνται από υπέρμαχους της αυτοεκπροσώπησης που θα λειτουργούν ως παράδειγμα προς μίμηση στα σχολεία. Η αποτελεσματικότητα παρόμοιων δράσεων μπορεί να αυξηθεί εάν προηγηθεί προσέγγιση των σχολικών αρχών, με παροχή πληροφόρησης και γνώσεων σχετικά με τις ιδιαίτερες ανάγκες υποστήριξης των παιδιών με διάφορες μορφές και βαθμούς αναπηρίας.

Πρόοδος στην αποϊδρυματοποίηση και ενίσχυση της παρακολούθησης των ιδρυμάτων

Δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με τον ακριβή αριθμό των παιδιών που ζούνε στα διάφορα ιδρυματικά πλαίσια, πλην όμως υπολογίζεται ότι σε ολόκληρη την ΕΕ περίπου 150 000 παιδιά ζούνε σε πλαίσια εσωτερικής παραμονής. Τα τελευταία χρόνια τα κράτη μέλη έχουν σημειώσει πρόοδο όσον αφορά τη σταδιακή μετάβαση από τα συστήματα ιδρυματικής περίθαλψης στη φροντίδα εντός του οικογενειακού πλαισίου. Παρά ταύτα, εξακολουθεί να δημιουργεί προβληματισμούς η ιδρυματοποίηση των παιδιών με αναπηρία, όπως τονίζουν κατ'επανάληψη οι επιτροπές της ΣΔΠ και της ΣΔΑΑ. Η ιδρυματοποίηση αυξάνει τις πιθανότητες το παιδί να υποστεί παραμέληση και ψυχολογική, σωματική ή σεξουαλική βία. Ορισμένοι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η ιδρυματοποίηση αυτή καθαυτή είναι μια μορφή βίας. Εξάλλου, ο προληπτικός έλεγχος της καταλληλότητας του προσωπικού των ιδρυμάτων στα κράτη μέλη δεν καλύπτει πάντα όλες τις ομάδες επαγγελματιών, η δε συχνότητα με την οποία διενεργείται δεν προβλέπεται από τον νόμο. Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η βία και η παραμέληση συγκαλύπτονται εύκολα μέσα στα ιδρύματα. Επέκριναν τους μηχανισμούς παρακολούθησης για αδράνεια, επισημαίνοντας ότι συχνά δεν γίνονται

συστηματικές επιθεωρήσεις των ιδρυμάτων και, όποτε γίνονται έλεγχοι, γίνονται εκ των υστέρων και όχι προληπτικά —π.χ. μόνον μετά από δημοσιεύματα στα ΜΜΕ για κακοποίηση ή θανάτους σε ιδρύματα. Κάποιοι συμμετέχοντες ισχυρίστηκαν επίσης ότι ορισμένοι φορείς παρακολούθησης στερούνται ικανοτήτων ή ανεξαρτησίας.

Αναφέρθηκαν και άλλες προκλήσεις, όπως οι προβληματικές συνθήκες εργασίας του προσωπικού, που οδηγούν σε επαγγελματική εξουθένωση, και η εκπαίδευση, που είναι ανεπαρκής, σποραδική και συχνά μη υποχρεωτική.

Η δέση νομοθετικών μέτρων για τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ) της περιόδου 2014-2020 επέφερε σημαντικές μεταβολές που δίνουν προτεραιότητα στην αποϊδρυματοποίηση και τη συμμόρφωση προς τη ΣΔΑΑ. Τα κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογείται η προαγωγή της κοινωνικής ένταξης και η καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων —οι λεγόμενες «εκ των προτέρων αιρεσιμότητες» που πρέπει να πληρούν τα κράτη μέλη για να λάβουν κονδύλια από τα ΕΔΕΤ— είναι ιδιαίτερα σημαντικά και περιλαμβάνουν «μέτρα για τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα της κοινότητας» (βλ. παραγράφους 3.2 και 3.3 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο απαγόρευσης της τοποθέτησης παιδιών —ιδίως ηλικίας μικρότερης των τριών ετών— σε ιδρύματα, ανεξάρτητα από το είδος ή τη βαρύτητα της αναπηρίας τους, όπως συνιστούν οι κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών. Τα κράτη μέλη πρέπει να διαθέσουν πόρους για την ταχεία αποϊδρυματοποίηση των παιδιών με αναπηρία και την πλήρη ένταξή τους στην κοινότητα. Εν προκειμένω, πρέπει να αξιοποιήσουν τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της ΕΕ για να στηρίξουν τόσο τα παιδιά με αναπηρία όσο και τις οικογένειές τους στη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα εντός της οικογένειας.

Τα κράτη μέλη πρέπει να ενισχύσουν την παρακολούθηση και τις επιθεωρήσεις των ιδρυμάτων και άλλων κλειστών πλαισίων εσωτερικής παραμονής προκειμένου να αντιμετωπίσουν την παραμέληση, την κακομεταχείριση και άλλες μορφές βίας. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι η αποϊδρυματοποίηση έχει ήδη ξεκινήσει —με συγχρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της ΕΕ. Οι φορείς παρακολούθησης πρέπει να είναι ανεξάρτητοι, να διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους και να διενεργούν τακτικές αλλά και αιφνιδιαστικές επιθεωρήσεις.

Ανάπτυξη στοχευμένων εργαλείων, διάθεση επαρκών πόρων και βελτίωση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού

Η έρευνα διαπιστώνει ότι τα υφιστάμενα εθνικά νομικά πλαίσια και οι υφιστάμενες πολιτικές δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τη βία κατά των παιδιών με αναπηρία παρά μόνον εφόσον διατίθενται επαρκείς πόροι για την εφαρμογή τους. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν τον μεγάλο φόρτο εργασίας και την ελλιπή κατάρτιση του προσωπικού, την επαγγελματική εξουθένωση, την έλλειψη πόρων και τις προβληματικές συνθήκες εργασίας ως κάποια από τα προσκόμματα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία.

Οι συμμετέχοντες προτείνουν, εκτός από τους «εξειδικευμένους» επαγγελματίες που βρίσκονται σε καθημερινή επαφή με παιδιά με αναπηρία, και οι επαγγελματίες που παρέχουν γενικές υπηρεσίες —όπως γιατροί, νοσηλευτές και εκπαιδευτικοί— να εκπαιδεύονται στα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρία, σε μεθόδους προσβάσιμης επικοινωνίας, καθώς και σε μέσα και διαδικασίες εντοπισμού, αντιμετώπισης και καταγγελίας κρουσμάτων βίας κατά των παιδιών.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν την ανυπαρξία πρακτικών κατευθυντήριων γραμμών και εργαλείων βασική πρόκληση για την εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών. Τα πρακτικά αυτά εργαλεία πρέπει να απευθύνονται σε διάφορες ομάδες επαγγελματιών και να περιγράφουν σαφείς τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας.

Η ΕΕ έχει θεσπίσει χρηματοδοτικά μέσα —όπως το πρόγραμμα «Δικαιώματα, ισότητα και ιθαγένεια 2014-2020», που αντικατέστησε το πρόγραμμα «Δάφνη» το 2013— για να στηρίξει δραστηριότητες που αφορούν την έρευνα, την κατάρτιση, την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών και τις ανταλλαγές ορθών πρακτικών, μεταξύ άλλων και σε θέματα καταπολέμησης της βίας κατά των παιδιών. Οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν τον θετικό αντίκτυπο που μπορούν να έχουν τα εν λόγω χρηματοδοτικά μέσα σε εθνικό επίπεδο (βλ. παραγράφους 2.3, 4.4 και 4.6 της πλήρους έκθεσης).

Γνώμες του FRA

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διευκολύνουν την ουσιαστική εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας και των υφιστάμενων πολιτικών για την πρόληψη της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία, αναπτύσσοντας πρακτικές κατευθυντήριες γραμμές, πρωτόκολλα και

κατάρτιση που θα δίνουν στους επαγγελματίες τη δυνατότητα να αναγνωρίζουν τη βία κατά των παιδιών με αναπηρία, να προσφέρουν επαρκή υποστήριξη στα θύματα και τις οικογένειές τους και να διασφαλίζουν την παραπομπή των δραστών στη δικαιοσύνη. Τα εργαλεία αυτά πρέπει να αναπτυχθούν από κοινού με οργανώσεις που εκπροσωπούν παιδιά ή ενήλικες με αναπηρία και τις οικογένειές τους και να υποστηριχθούν με τους αναγκαίους για την εφαρμογή τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους.

Τα κράτη μέλη πρέπει να επανεξετάσουν τα απαιτούμενα προσόντα και τις συνθήκες εργασίας των επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά με αναπηρία, ώστε να διασφαλίσουν ότι θα διαθέτουν τις απαιτούμενες δεξιότητες και τον χρόνο να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν τη βία κατά των παιδιών.

Τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν υποχρεωτική εκπαίδευση στους επαγγελματίες που ενδέχεται να εργαστούν με παιδιά με αναπηρία. Η εν λόγω εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται βάσει συστηματικής εκτίμησης των αναγκών και να καλύπτει το νομικό πλαίσιο και το πλαίσιο πολιτικής, τη διαχείριση του στρες, καθώς και την αναγνώριση και την καταγγελία κρουσμάτων βίας. Η εκπαίδευση πρέπει επίσης να καλύπτει τρόπους προσβάσιμης επικοινωνίας με παιδιά, μη εξαρουμένων παιδιών με ακουστική ή γνωστική αναπηρία, ελλειμματικό λόγο, νοητική ή ψυχοκοινωνική αναπηρία. Πρέπει να απευθύνεται σε διάφορους επαγγελματίες, όπως δασκάλους και άλλους επαγγελματίες του χώρου της εκπαίδευσης, γιατρούς, νοσηλευτές και άλλους επαγγελματίες του τομέα της υγείας, καθώς και σε παρόχους εξειδικευμένων και γενικών υπηρεσιών για παιδιά και σε φροντιστές.

Οι κατευθυντήριες γραμμές και οι εργαλειακές για τους επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά με αναπηρία, καθώς και για το προσωπικό των γενικών υπηρεσιών —π.χ. επαγγελματίες υγείας και εκπαιδευτικοί—, πρέπει να παρέχουν σαφείς οδηγίες για τις ευθύνες, την πρόληψη, τις παραπομπές και τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται όταν υπάρχει υπόνοια βίας.

Προκειμένου να επιτευχθούν βιώσιμα και απτά αποτελέσματα όσον αφορά την κοινωνική ένταξη, τα κράτη μέλη πρέπει να αξιοποιήσουν τη διαθέσιμη χρηματοδότηση από την ΕΕ —μέσω π.χ. των ΕΔΕΤ και του προγράμματος «Δικαιώματα, ισότητα και ιθαγένεια»— για να αναπτύξουν υπηρεσίες για τα παιδιά και τις οικογένειές τους στην κοινότητα και να ευαισθητοποιήσουν το ευρύ κοινό.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει την εφαρμογή των καταληκτικών παρατηρήσεων της επιτροπής της ΣΔΑΑ όσον αφορά τη χρήση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Η εν λόγω επιτροπή συνιστά στην Ευρωπαϊκή Ένωση να ενισχύσει την παρακολούθηση της χρήσης των ΕΔΕΤ ώστε να διασφαλίζει ότι θα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την ανάπτυξη υποστηρικτικών υπηρεσιών για άτομα με αναπηρία στην τοπική κοινωνία και όχι για την εκ νέου ανάπτυξη ή επέκταση ιδρυμάτων, καθώς και να αναστέλλει, να αποσύρει και να ανακτά τη χρηματοδότηση σε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Συλλογή δεδομένων

Η έρευνα έδειξε αυξημένη ευαισθητοποίηση έναντι της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία και των νομικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τη ΣΔΠ και τη ΣΔΑΑ, αν και εξακολουθούν να μην υπάρχουν αξιόπιστα δεδομένα για την κατάσταση στην ΕΕ. Οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με την κλίμακα, τις μορφές και τα χαρακτηριστικά της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία παρεμποδίζει την ανάπτυξη στοχευμένων πολιτικών και προγραμμάτων. Ελλείψει κατάλληλων δεδομένων, οι πάραυτοι υπηρεσιών δεν γνωρίζουν τις ανάγκες των παιδιών με αναπηρία και τα εκθέτουν στον κίνδυνο παραμέλησης από υπηρεσίες που δεν είναι προσβάσιμες ή δεν ανταποκρίνονται.

Η έρευνα έδειξε επίσης ότι ορισμένες χώρες συλλέγουν δεδομένα για τη βία κατά των ατόμων με αναπηρία χωρίς όμως να κάνουν διάκριση βάσει της ηλικίας, ενώ άλλες χώρες συλλέγουν δεδομένα για τη βία κατά των παιδιών εν γένει, χωρίς να συλλέγουν δεδομένα για τυχόν αναπηρία των παιδιών. Αυτό ισχύει τόσο για τις επίσημες κυβερνητικές πηγές όσο και για τα δεδομένα που συλλέγονται από την κοινωνία των πολιτών.

Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι, εφόσον είναι διαθέσιμα δεδομένα και έρευνες για την κατάσταση των παιδιών με αναπηρία, πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες για τη διάδοση των πορισμάτων σε όλους τους ενδιαφερομένους, προκειμένου να θεσπίζονται επιστημονικά τεκμηριωμένες μεταρρυθμίσεις και στοχευμένα μέτρα (βλ. παραγράφους 2.4 και 4.2 της πλήρους έκθεσης).

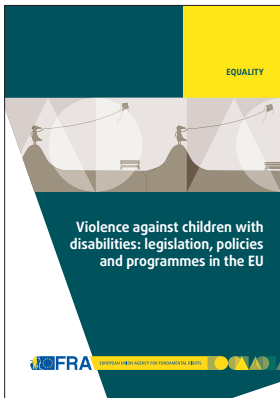
Γνώμες του FRA

Βάσει των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της πρέπει να συλλέγουν αναλυτικά στατιστικά και ερευνητικά δεδομένα τα οποία θα τους επιτρέπουν να αναπτύσσουν και να εφαρμόζουν πολιτικές πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία. Τα κράτη μέλη που συλλέγουν ήδη δεδομένα σχετικά με τη βία κατά των παιδιών πρέπει να μεριμνούν ώστε τα δεδομένα να αναλύονται ορθά και να έχουν προσβάσιμο μορφότυπο. Τα δεδομένα πρέπει να περιλαμβάνουν κατ'ελάχιστον πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των καταγγελιών κρουσμάτων βίας κατά παιδιών με αναπηρία, καθώς και τις έρευνες που κινήθηκαν, τις διώξεις που ασκήθηκαν και τις υπηρεσίες προστασίας που παρασχέθηκαν. Τα δεδομένα πρέπει να περιλαμβάνουν πληροφορίες για το είδος της βίας και αν αυτή ασκήθηκε λόγω προκαταλήψεων ή διακριτικής μεταχείρισης, για τον δράστη, για το είδος της αναπηρίας και αν πρόκειται για πολλαπλές ή βαριές αναπηρίες, καθώς και για τα λοιπά χαρακτηριστικά του θύματος, όπως φύλο, κοινωνικοοικονομική κατάσταση ή μεταναστευτική ιδιότητα, προκειμένου να αποκαλύπτονται επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά και στοιχεία για τις υποομάδες των παιδιών με αναπηρία.

Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να συλλέγουν και να δημοσιεύουν αναλυτικά δεδομένα σχετικά με τη λειτουργία τηλεφωνικών γραμμών έκτακτης ανάγκης, γραμμών βοήθειας για παιδιά και υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων.

Τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο δημιουργίας μιας βάσης δεδομένων στην οποία θα περιλαμβάνονται οι διάφορες μορφές διαθέσιμης υποστήριξης από τις δημόσιες υπηρεσίες και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, περιλαμβανομένων των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία και των οργανώσεων υποστήριξης θυμάτων βίας. Η εν λόγω βάση δεδομένων θα μπορούσε επίσης να λειτουργεί ως πύλη πρόσβασης στα υφιστάμενα εργαλεία, όπως εκπαιδευτικά υλικά ή υλικά ευαισθητοποίησης.

Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να αναπτύξουν, με την υποστήριξη του FRA, δείκτες θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι οποίοι μπορούν να υποστηρίξουν την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της εφαρμογής πολιτικών και μέτρων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία.

Τα παιδιά με αναπηρία αντιμετωπίζουν σημαντικά προσκόμματα στην απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Βρίσκονται συχνά αποκλεισμένα από την κοινωνία και, ενίοτε, ζούνε σε ιδρύματα μακριά από την οικογένειά τους. Στερούνται επίσης πρόσβασης σε στοιχειώδεις υπηρεσίες, όπως η υγειονομική περίθαλψη ή η εκπαίδευση, ενώ υφίστανται στιγματισμό και διακριτική μεταχείριση, καθώς και σεξουαλική, σωματική και ψυχολογική βία. Τόσο το διεθνές όσο και το ευρωπαϊκό και το εθνικό δίκαιο αναγνωρίζουν το δικαίωμα προστασίας από κάθε μορφής βία. Ωστόσο, και παρά την ύπαρξη μέτρων προστασίας, σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση τα κορίτσια και τα αγόρια με αναπηρία έχουν περισσότερες πιθανότητες από τους συνομηλίκους τους να υποστούν βία, σεξουαλική κακοποίηση ή εκφοβισμό στο σχολείο, στο σπίτι ή σε ιδρύματα. Εξάλλου, συχνά υφίστανται βία για λόγους που συνδέονται με την αναπηρία τους.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέτασε σε βάθος το σημαντικό ζήτημα της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία, τα κρούσματα της οποίας συχνά δεν καταγγέλλονται, μέσα από δευτερογενή έρευνα και συνεντεύξεις με ειδικούς του τομέα. Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας. Περιγράφει τα συναφή διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα και κάνει μια ανασκόπηση της εθνικής νομοθεσίας και των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών με αναπηρία. Διερευνά επίσης την έκταση του φαινομένου και τα διάφορα αίτια, τα πλαίσια και τις μορφές με τις οποίες εκδηλώνεται, και παρουσιάζει μέτρα και πρωτοβουλίες πρόληψης.

Περαιτέρω πληροφορίες:

Για την πλήρη έκθεση του FRA *Violence against children with disabilities: legislation, policies and programmes in the EU* (Βία κατά των παιδιών με αναπηρία: νομοθεσία, πολιτικές και προγράμματα στην ΕΕ) βλ. <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/violence-children-disabilities-eu>

Σχετικά με το θέμα αυτό, βλ. επίσης άλλες δημοσιεύσεις του FRA:

- FRA (2015), Αφιέρωμα, *Equal protection for all victims of hate crime – The case of people with disabilities* (Ιση προστασία για όλα τα θύματα εγκλημάτων μίσους – Η περίπτωση των ατόμων με αναπηρία), Βιέννη, FRA, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-focus-03-hate-crime-disability_en_o.pdf (διαθέσιμη στα αγγλικά)
- FRA (2015), *Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη – Απόψεις και εμπειρίες επαγγελματιών*, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-child-friendly-justice-professionals-summary_el.pdf (διαθέσιμη στις γλώσσες της ΕΕ)
- FRA (2015), *Mapping child protection systems* (Χαρτογράφηση των συστημάτων προστασίας του παιδιού) (σε ηλεκτρονική μορφή), <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/comparative-data/child-protection> (στα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά)

Επισκόπηση των δραστηριοτήτων του FRA στον τομέα των ατόμων με αναπηρία διατίθεται στη διεύθυνση <http://fra.europa.eu/en/theme/people-disabilities>, ενώ οι δραστηριότητες του FRA στον τομέα των δικαιωμάτων του παιδιού παρουσιάζονται στη διεύθυνση <http://fra.europa.eu/en/theme/rights-child>.

Υπηρεσία Εκδόσεων

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της
Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015
Photo: © Shutterstock

FRA – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Βιέννη – Αυστρία
Τηλ. +43 158030-0 – Φαξ +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Print: ISBN 978-92-9491-241-1, doi:10.2811/701707
PDF: ISBN 978-92-9491-254-1, doi:10.2811/03887